

Бокшань Г. І., к. філол. н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
Херсон, Україна

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ЛІДЕРСТВА У РОМАННІЙ ТРИЛОГІЇ АЙН РЕНД «АТЛАНТ РОЗПРАВИВ ПЛЕЧІ»

Погоджуємося з думкою науковців, які пояснюють потребу дослідження гендерних аспектів менеджменту поточним зростанням частки жінок в управлінні різними галузями економіки. Міждисциплінарний характер цього питання спонукає до його вивчення на лише соціальними науками, а й філологічними. Пропонуємо проаналізувати проблему гендерних аспектів лідерства на матеріалі художньої літератури, зокрема, їх відображення у *magnum opus* американської письменниці Айн Ренд – інтелектуальному романі у трьох частинах «Атлант розправив плечі», що побачив світ у США в далекому 1957, але й досі не втрачає своєї актуальності.

Мета розвідки – проаналізувати особливості жіночого і чоловічого стилів лідерства на прикладі головних героїв романної трилогії А. Ренд «Атлант розправив плечі».

Багато вчених підкреслює наявність гендерної асиметрії у сфері управління не лише в минулому, а й у XXI столітті. Система персонажів роману А. Ренд дуже переконливо відображає такий стан речей, адже головні герої трилогії – керівники вищої ланки на великих підприємствах США. Джим Таггарт – президент компанії «Таггарт Трансконтиненталь», що «була однією з небагатьох залізниць країни, які ніколи не банкрутували, і єдиною, де контрольний пакет акцій залишався в руках нащадків засновника» [2]. Дагні Таггарт, його молодша сестра, – віце-президент цього родинного бізнесу. Генрі Ріарден – президент компанії «Сталь Ріардена» – найкращої сталеливарні США. Франциско д'Аконія – «мідний король світу», який у 36 років став найбагатшою людиною планети. Тож маємо лише одну героїню, яка репрезентує керівництво бізнесу, тоді як чоловічі персонажі (головні і другорядні) становлять переважну більшість у трилогії. До речі, традиція успадкування посади старшим сином після смерті керівника також відображає залишки патріархальних

установок, що мають місце у родинному бізнесі. Призначення головою компанії некомпетентного Джима суперечило уявленням її працівників, які сподівалися, що на його місці опиниться Дагні: «Залізницею завжди керуватиме Таггарт, вбачаючи саме в ній батькову послідовницю» [2].

Гендерні стереотипи й упередження властиві представникам бізнес-середовища, зображеного в романі. Не вільна від них і головна героїня Дагні Таггарт, яка відчуває внутрішні дисонанси через суперечність між своєю тілесною жіночою природою і гендерною роллю, яку виконує: «Її обличчя складалося з кутів і граней: чітко окреслений чуттєвий рот, щільно стиснуті уста. Руки тримала в кишенях пальта, поза була напружена, ніби її обурювали власна нерухомість і нежіночність, ніби вона не усвідомлювала власного тіла і того, що воно належало їй» [2].

Більшість дослідників гендерних аспектів лідерства відзначає виразнішу емоційність жінок-керівників у порівнянні з чоловіками на відповідних посадах. Головна героїня трилогії постає дещо іншою в очах найближчого оточення, адже Джим Таггарт дорікає сестрі відсутністю почуттів: «Всі люди як люди. Вони чуйні. Вони не можуть присвятити все своє життя металам і двигунам. Тобі пощастило – в тебе нема жодних почуттів. І ніколи не було» [2]. Схильність Дагні контролювати емоції неодноразово підкреслено в романі.

Загальновідомо, що причинами гендерної дискримінації і гендерних стереотипів в управлінській сфері є залишки патріархальної свідомості, які, попри певний поступ у цьому питанні, усе ж визначають ставлення до жінок на керівних посадах. Поділяємо думку тих дослідників, які вважають, що «на рівні вищого керівництва особистість жінки викликає підвищену увагу і сприймається критичніше, ніж будь-який чоловік» [1, с. 96]. Таке упереджене ставлення у бізнес-середовищі спостерігаємо і до головної героїні Дагні Таггарт. Джим був у край здивований ультиматумом сестри, яка погрожувала піти з компанії, якщо не отримає керівну посаду: «Але ж, Дагні, ти – жінка! Жінка – віце-президент виробничого відділу? Це нечувано. Рада цього навіть не розглядатиме!» [2]. Диверсифікація гендерного складу ради директорів активно практикується сьогодні

у великих міжнародних компаніях, у романі на такий компроміс був змушений піти Джим Таггарт, усвідомлюючи цінність Дагні як професіонала. Позитивне сприймання жінки у вищому керівництві – радше виняток, ніж норма: Едді Віллерс, службовець компанії «Таггарт Трансконтиненталь», «був єдиною людиною, яка вважала цілком природнім перебування Дагні – жінки – на посаді виконавчого віце-президента величезної залізниці» [2].

Сучасні соціально-психологічні дослідження показують, що жінки-керівники не лише не поступаються в майстерності управління, а й можуть ефективніше виконувати адміністративні функції. Характеротворення головних персонажів у романах А. Ренд відображає саме такі результати сучасних студій. Управлінський талант Дагні був помітний усім, із ким вона працювала: «Вона обіймала відповідальні посади, бо кращих кандидатур просто не було» [2]. У дев'ять років вона вирішила, що очолюватиме компанію, хоч усвідомлювала, що «що жінки не керують залізницями і люди можуть не зрозуміти її пориву» [2]. Врешті саме Дагні виявилася тією, хто до останнього чинив опір державі, що претендувала на її бізнес, тоді як чоловіки програли і «зникли» раніше.

Таким чином, сюжет трилогії «Атлант розправив плечі» і характеротворення головних персонажів відображають результати сучасних досліджень із гендерних аспектів лідерства, а саме: жіночий стиль управління не тільки не поступається за якістю чоловічому, а й може виявитися ефективнішим, особливо у кризових економічних умовах.

Література

1. Пампуха Л. О. Гендерні аспекти ефективного менеджменту. *Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка : збірник наукових праць*. 2009. № 1(25). С. 95–99.
2. Ренд А. Атлант розправив плечі. У 3-х частинах. URL: <https://flibusta.site/s/43967> (дата звернення: 15.05.2020).